

LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

Nº 32

J U N Y

1 9 5 5

PONT
BLAU

S U M A R I

	Pàgs.
<i>Cavalls</i> , oli, de JOSEP BARTOLÍ	Portada
<i>Editorial</i>	185
<i>Joanot Martorell</i> , per ALFONS VERDEGUER	186
<i>Madam Gibert</i> , per VICENÇ PRAT	187
<i>Nit</i> , per JOSEP M ^a MURIÀ	190
<i>Sara Llorens</i>	
I. <i>Una bella imatge de l'esperit</i> , per AGUSTÍ CABRUJA	191
II. <i>Exemple de fortitud i dignitat</i> , per MARIA BALDÓ DE TORRES	192
<i>George Sand en català</i> , per SÍRIUS	194
<i>Ahir i avui (Notes d'un Diari molt personal)</i> , per JOAN TOMÀS	196

INFORMACIÓ I COMENTARIS

- LLETRES

<i>Un narrador excepcional. Pere Calders i les seues "Cròniques de la veritat oculta"</i> , per RAFAEL TÀSIS	202
<i>Les hores fecundes del nostre exili</i> , per LLUÍS CAPDEVILA	204
<i>Recensions</i> , per JOAN FUSTER i J. R.-T.	209

ARTS PLÀSTIQUES

<i>Enric Climent o la nostàlgia del bell ofici</i> , per LUCIEN PARIZEAU	214
<i>L'obra de Francesc Gassó</i> , per R. T.	216

DIVERSES

<i>Cartes dels Països de Llengua Catalana: De Barcelona</i> , per RAMON NEBOT	218
<i>Noticiari</i>	221

Subscripció: Mèxic, un any	30.00 pesos mex.
Fora de Mèxic	3.00 Dls.
Aquest número (40 pàgines)	3.50 pesos mex.

als llibres' no poden ésser com els altres, com els que no hi han "sortit".

I la vida de la ficció, la imaginada, tan rica, s'imposa a la vida real, tan pobre. Ja no hi ha vida real: hi ha una realitat re-inventada pel poeta, que és la que compta.

En aquest llibre singular, en aquest gran llibre — que voldria poder comentar més extensament — hi ha moltes coses que no poden passar-se per alt; en aquest gran viatge pels camins de França caldria deturar-se moltes vegades.

Per exemple: a considerar la importància i significació del paisatge en aquest llibre. Puig i Ferrer no sent el paisatge — tampoc no el sentia Cervantes, que l'indica de passada — com, per exemple, el sentiren Azorín i Gabriel Miró.

En aquest llibre de *Janet imita el seu autor* el paisatge, tan ric en terres de França, s'indica també de passada i sense que trenqui l'acció, el ritme de l'acció. Tan sols pren gruix i perfil quan Janet cerca un lloc determinat: un bosc de tamaris amb una figuera i un rierol vorejat de menta, del qual parla l'autor de *Camins de França*. Es tracta, doncs, d'un paisatge recreat per la visió de l'escriptor, transposat al paper per l'escriptor, creador de paisatges — decorats — del món en el qual situa els seus personatges.

I bé: aquest paisatge de paper que, sense trobar-lo, cerquen unes criatures de paper el veiem tan real com els que, amb morosa prolixitat, descriuen altres novel·listes. L'anhel febrós que de retrobar-lo hi ha en Janet ens el fa veure, arrencant-lo de la boira del passat. El bosquet de tamaris, el rierol vorejat de menta és possible que, passats tants anys, ja no existeixin. I és possible que la figuera que troben sigui una altra. Josep dirà el que vulgui, però el paisatge no ha desaparegut car passà al paper, al llibre, i el llibre li ha donat perennitat.

"Recordes?" — diu Janet al seu company. Tot consisteix en això, en recordar: uns moments de la nostra vida, un paisatge que veieren els ulls mortals i que, sense el llibre, no veuríem mai més.

Aquests anys d'exili, aquesta nit de l'exili, que per als polítics d'ofici — ofici vil — i els afectuats a polític han passat en va car no han après res ni han oblidat res, Joan Puig i Ferrer els haurà passat escrivint el cicle novel·lesc d'*El pelegri apassionat*, el tercer volum del qual, *Janet imita el seu autor*, és al meu entendre d'una importància impressionant. — LLUÍS CAPDEVILA

R E C E N S I O N S

El gandul, per JOSEP Mª ESPINÀS. *Biblioteca Selecta*, 175. Barcelona, 1955.

Quan l'any passat, es publicà *Com ganivets o flames*, primera novel·la de Josep Mª Espinàs, alguns crítics coincidiren a destacar un fet d'indis-

El Gallo Mexicano

S. A. de C. V.

Ribera de San Cosme 60 - MEXICO, D. F.
Cable: ANHELO - Tels. 35-63-79 i 16-12-23

MAGATZEM DE TEIXITS
I ROBA EN GENERAL

•
RETALLS DE TOTES MENES A DOJO
I SEMPRE A MENYS DEL COST

Estel

|
FABRICA
DE ROBA INTERIOR
PER A SENYORA
|

Av. República Argentina, 76 - B
Tel. 39-04-92 - MEXICO, D. F.

cutible interès: que aquell llibre venia a incorporar a la nostra narrativa uns tipus, uns paisatges i unes preocupacions que, fins aleshores, hi havien estat negligits, o almenys no tractats amb la mesurada eficàcia. I, en efecte, Espinàs cercava i trobava la matèria del seu relat en un sector social gairebé inexplorat, o inexplotat, literàriament: la fauna suburbial de la Barcelona del mil noucents quaranta o cinquanta i tants, amb les seues filagarses d'aventura i l'ombra amarga de la sordidesa. D'altres factors, certament més sòlids — i en aparença menys relatius —, feien de *Com ganivets o flames* una novel·la "nova" i "bona" dins les lletres catalanes actuals. Però no hi ha dubte que la tria d'aqueixa mena d'escenaris i de personatges era ja l'encert inicial, perceptible d'antuvi, que àdhuc podia desplaçar a segon terme en l'atenció del lector les altres virtuts de la narració. Cal dir que el camí seguit per Espinàs — amb tants precursors com es vulguen, i amb d'altres novel·listes joves convergents en el propòsit — suposa un apreciable eixamplament d'horitzons per a la novel·lística catalana: com tothom sap, la vida rural i la de la burgesia ciutadana, alta o baixa, vénen interessant d'una manera quasi exclusiva els nostres autors de literatura d'imaginació, d'ençà de Narcís Oller. I és clar que això no és simple qüestió de completar un document social, d'afegir la peça que mancava perquè la nostra novel·lística fos un panorama de la societat d'avui. Sense menysprear aquest aspecte, resulta evident que també la diferencia-

ció diguem-ne social comporta una diferenciació de la problemàtica humana. No ens hi atrau el "tema" — ambient, peripècies, etc. — inèdit, tant com la perspectiva humana que aquest tema fa possible. La trajectòria psicològica, i fins i tot moral, del protagonista de *Com ganivets o flames*, "només" podia viure-la un home tal com el que Espinàs ha captat en els anys i en els barris de la desolació barcelonina. És un cas típic d'un moment i d'un lloc.

En *El gandul*, el novel·lista rectifica un tant el seu angle de visió. Continua ocupant-se d'una humanitat trista i petita, però ja mancada d'aquella lleu tensió tràgica que convertia el principal personatge de *Com ganivets o flames* en un *étranger*, en el sentit que aquest mot pot prendre per referència al llibre de Camus. *El gandul* és el fragment final de la història d'un pobre home transplantat a la ciutat des de la pagesia natal: Jaume Granell defuig la terra que li demana suor i afecte, coses que no està disposat a donar, i ve a entaforar-se a la porteria d'una casa del carrer de Casanova. Ell havia somniat la vida ciutadana com un encantador no fer res: si més no, viure bé sense treballar massa. Però en Jaume no vol treballar gens: quan la seua germana, la portera, el posa en situació d'haver d'acceptar una feina, el cor del "gandul" no ho resisteix. Hi ha un accent irònic en aquesta mort que el novel·lista li prepara, al seu personatge. Tanmateix, la figura de Jaume, tot i que l'autor no arriba a conferir-li una dimensió "seriosa", conserva sempre un aïllament, un lloc separat *dins* el món que l'envolta, i açò el manté encara en la línia *significativa* del seu germà de *Com ganivets o flames*. Jaume és un "gandul", però a vegades ens fa l'efecte que la seua peresa és una astúcia defensiva, un negar-se als més modestos riscos de la vida. Per la porteria on Jaume seu matant el temps amb una cigarreta incessant, desfila un grapat d'hòmens i dones: els veïns de la casa. Són gent corrent, vulgar en ambicions, en dèries i en vicis, que a penes es coneixen els uns als altres i que alguna vegada — impossible per al gandul — se n'adonen. L'aïllament de Jaume és, senzillament, més caricaturesc: en definitiva, sembla que Espinàs el destaca amb força i netitud perquè està situat en el primer pla de la narració; es diria que si el novel·lista hagués escollit qualsevol altre personatge per protagonitzar el relat, els "efectes" haurien estat els mateixos. Amb el tros d'història del gandul s'entrecreuen uns retalls de vides disperses, i la novel·la s'organitza sobre la base d'una alternació mesurada de motius, que Espinàs mena amb desimboltura i habilitat.

He parlat, fa un instant, de la "línia *significativa*" en què es troben, en certa manera, els personatges d'Espinàs. Amb això volia deixar al·ludit un tret que salva *El gandul* de caure en el "costumisme". Aquella punta d'humor que el novel·lista posa en alguns passatges, induiria a creure que la seua intenció era, com la dels autors de quadres de costums, la recerca del "caràcter"

La Optica López

TELÈFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

- * Atenció especial a les receptes dels oculistes.
- * Ulleres i cristalls de totes classes
- * Puntualitat, exactitud, economia

i — una mica — la sàtira social. Però Espinàs s'atura a la mateixa frontera del gènere. Hi ha en els seus llibres una voluntat ¿com ho diria jo?, una voluntat de "missatge". No és que les figures que crea tinguen un abast simbòlic. Ni que amb elles tracte de comunicar-nos una tesi. Res més allunyat que açò de la literatura d'Espinàs. Tanmateix, hi ha l'evidenciació deliberada d'una zona de la realitat, amb el propòsit més o menys conscient de desvelar-hi un escorç de la condició humana. Una bona part de la novel·lística europea d'avui ve animada per aquesta passió investigadora. A diferència de la clàssica novel·la psicològica, que analitza els atzars d'una vida en relació amb llurs repercussions en l'esfera dels sentiments personals, els novel·listes més representatius del nostre temps s'afanyen a profunditzar en l'entranya ontològica de l'home. D'aquí que se serveixen amb preferència de tipus humans col·locats en una situació extrema, bé d'aventura, bé d'abandó: en ells es fa clar allò que en l'home "normal" només està latent, desfigurat o en germen. Potser els llibres de Josep M^s Espinàs encara no fan sinó participar tímidament de las possibilitats d'aquesta tendència novel·lística; no sabriem predir, tampoc, si la seguiran, en el futur, o se n'apartaran. De moment, però, convenia subratllar aquestes circumstàncies literàries que ens expliquen el sentit íntim de *Com ganivets o flames* i de *El gandul*, independentment de tota consideració de valor. Encara que això mateix ja és un valor. — JOAN FUSTER

L'últim combat, novel·la, per FÈLIX CUCURULL. Portada de PAU MACIÀ. Barcelona, 1954. "Nova Col·lecció Lletres", número 5.

Fèlix Cucurull és un pessimista per al qual només la mort té importància; no creu en res més, ni tan sols en l'art literari que conrea. "Quan escric, siguin quins siguin els mèrits atribuïbles a la meua obra, m'adono perfectament que realitzo un esforç inútil; però una mena d'impuls que no assoleixo controlar, m'arrossega", declara en la nota biogràfica que precedeix la novel·la. I *L'últim combat* respon de ple al sentiment del seu autor. Obra pessimista, l'escpticisme i la idea de la mort dominen totes les pàgines; frases tallants i punyents com "Ningú no pot comprendre a ningú", "D'aquesta vida ja no crec en res", "Tot és insòlit", "Per què permeteu que la vida ens sigui tan feixuga?", "Un fill meu naixeria tarat; a fi de comptes, com tothom" o "No has tingut mai intenció de suïcidar-te?" es succeeixen gairebé de manera ininterrompuda, i la moral de la novel·la és la inutilitat de les il·lusions. Fèlix Cucurull, tanmateix, és un veritable narrador, que posseeix gran empenya, domina el tema, construeix bé, té coses a dir, és profund i manté sempre l'interès; sortosament, doncs, el mena aquell impuls incontrola-

CORTESIA
del
RESTAURANT

ambassadeurs

Paseo Reforma, 12
MEXICO, D. F.

MD

ARTICLES DE PUNT

Models exclusius per a senyora, nen i home

CREACIONES MAS DEOP, S. A.

Av. Uruguay 86 * Tels. 21-17-35 i 12-03-13
Mèxico, D. F.